

health care institutions and special humanitarian mission groups which remove the bodies (remains) of the dead (victims) be involved.

Keywords: coroner, interaction, pre-trial investigation, forensic methodology, pre-trial investigation body, investigative, operational unit.

DOI: 10.33766/2524-0323.99.242-252

УДК: 349.98

Гусєва В. О., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри криміналістики, судової експертології та домедичної підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ (м. Вінниця, Україна)

e-mail: v.guseva989@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6251-5361>

КРИМІНАЛІСТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ РЕЙДЕРСТВОМ, ЕЛЕМЕНТИ ЇХ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК

У статті обґрунтовано тезу про те, що проблеми рейдерства залишаються актуальними, незважаючи на політичну ситуацію, адже вони відрізняються високим рівнем суспільною небезпеки. Зокрема визначено, що наслідками протиправного поглинання та захоплення підприємств, сільськогосподарських земель, порушення прав їх засновників, учасників, акціонерів, членів, може стати відсутність перспективних пропозицій співпраці з зарубіжними партнерами щодо побудови взаємовигідних господарських відносин. Урешті-решт таке явище як рейдерство призводитиме не тільки до зниження авторитету українських підприємств, установ, організацій як учасників міжнародних економічних відносин, але й матиме різнопланові негативні прояви в економіко-соціальной сфері життєдіяльності суспільства.

На підставі здійсненого аналізу емпіричних даних та положень чинного кримінального законодавства виокремлено групу кримінальних правопорушень, пов'язаних з рейдерством. Наголошено, що побудові групових криміналістичних методик мають передувати здійснення криміналістичної класифікації досліджуваних кримінальних правопорушень, а також елементів їх криміналістичних характеристик. На підставі такої класифікаційної підстави як предмет посягання здійснено криміналістичну класифікацію кримінальних правопорушень, пов'язаних з рейдерством.

За результатами здійсненого аналізу слідчої та судової практики розслідування кримінальних правопорушень, відповідальність за які передбачено ст. 206-2 Кримінального кодексу України автором виокремлено типові елементи криміналістичної характеристики цього виду злочину та надано їм характеристику. Зокрема визначено, що елементами криміналістичної характеристики протиправного поглинання або захоплення майна підприємств, установ, організацій є обстановка вчинення злочину, спосіб і засоби його вчинення, сліди, особа злочинця. Наголошено, що розглянута проблематика досі залишається малодослідженою, а тому потребує подальших наукових напрацювань з урахуванням потреб правоохоронних і судових органів.

Ключові слова: рейдерство, криміналістична класифікація, криміналістична характеристика, протиправне заволодіння, майно, приватне підприємство.

Постановка проблеми. Військове вторгнення російської федерації на територію нашої держави в чергове підкреслило вагомe значення України не тільки на європейському континенті, але й на міжнародній арені, адже наша держава входить до п'ятірки світових експортерів сільськогосподарської продукції. Відповідно до Всесвітньої продовольчої програми Організації Об'єднаних Націй Україна здійснює поставки згаданої продукції на світовий ринок та у бідні країни Африки. Через бойові дії заблокованим у портах України залишилося більше 20 мільйонів тон зерна, що актуалізувало проблему світового голоду та її можливих наслідків.

Військовий конфлікт на теренах нашої країни – це не єдина проблема, з якою постійно стикається агропромисловий комплекс України. Приватні підприємці, фермери та інші суб'єкти господарських правовідносин доволі часто стикаються з проблемами протиправного захоплення суб'єктів господарювання, земель, іншого майна тощо. Тобто проблеми рейдерства: земельного, фермерського, підприємницького тощо, є досить поширеними в господарській діяльності вітчизняних підприємств, установ, організацій. Ті дії, які підпадають під дію положень чинного кримінального законодавства відрізняються високим рівнем суспільної небезпеки, що полягає у порушенні законних прав та інтересів власників підприємств, їх працівників, а також у нищівному ударі по економіці країни, зниженні її авторитету як перспективного партнера міжнародних економічних відносин.

Розглядаючи ймовірні наслідки рейдерства у прогностичній перспективі слід наголосити про ймовірність настання таких негативних явищ як монополізація окремих сфер бізнесу, втрата конкурентоспроможності, зниження кількості інвестиційних пропозицій, підвищення рівня корупції, дискредитація органів державної та місцевої влади, зниження рівня податкових надходжень, підвищення безробіття, деформація правової ідеології суспільства, підвищення рівня безробіття тощо [1, с. 6]. У межах сучасних економічних реалій такі наслідки можуть набути неабияких масштабів, що є неприпустимим, адже попереду в нашої держави і так досить складний період, який вимагає налагодження продуктивної співпраці підприємств та установ різних форм власності, забезпечення належної протидії злочинним діям маргінальних представників суспільства, організації ефективного розслідування вчинених кримінальних правопорушень, пов'язаних з рейдерством, їх справедливого судового розгляду тощо. Завданнями криміналістики у цьому контексті має стати розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з рейдерством, а заporукою придатності до впровадження їх у правозастосовну практику є їх виключне формування на підставі ґрунтовного вивчення механізму їх вчинення та криміналістичної характеристики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Кримінальні правопорушення, пов'язані з протиправним поглинанням і захопленням підприємств, сільськогосподарських земель, порушенням прав їх законних власників уже неодноразово ставали предметом вивчення вітчизняних науковців, правозахисників, працівни-

ків правоохоронних органів, представників громадськості та ін. [2; 3; 4]. Превалюють серед останніх досліджень напрацювання, присвячені вивченню кримінально-правової та кримінологічної спрямованості, у яких розкриті сутність і кримінально-правова характеристика рейдерства, причини та умови, що сприяють його вчиненню, механізми попередження та протидії тощо [5; 6]. Непоодинокими є дослідження, спрямовані на вивчення рейдерства як економічного та соціально обумовленого явища [7; 8]. У контексті досліджуваної нами проблематики слід відмітити наукові доробки, присвячені проблематиці притягнення осіб до кримінальної відповідальності за протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації, які здійснили Н. М. Грищенко [9], С. С. Титаренко [10], І. М. Федуллова [11] та ін. Адже діяння, що охоплюються складом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 206-2 Кримінального кодексу (далі – КК) України, були криміналізовані лише у 2013 р., тому потребує подальшого ґрунтовного вивчення. Аналізуючи напрацювання вчених-криміналістів слід зауважити, що досі залишаються нерозробленими методики розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з рейдерством, а також їх складові елементи. Через це вважаємо доцільним зупинитися на вивченні елементів криміналістичної характеристики протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації.

Елементи криміналістичної характеристики стали предметом цього дослідження, адже саме вони є першим і основним структурним елементом інформативно-пізнавальної моделі будь-якої криміналістичної методики, серцевиною її ретроспективного рівня [12, с. 139]. Ба більше, загальноvizначним у теорії криміналістики є те, що відомості, які характеризують типові елементи криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень, стають підґрунтям для подальшого розроблення методичних рекомендацій з планування та розслідування цих кримінальних правопорушень, використовуються задля побудови алгоритмів та моделей розслідування, відображають елементи механізму кримінальних правопорушень досліджуваного виду, дозволяють у процесі розслідування слідчому, за деякими з елементів, відомими на початок розслідування, зі значною часткою достовірності робити висновки і про інші [13, с. 133-135; 14; 15, с. 151]. Перераховані можливості криміналістичної характеристики розвивають її вагомe значення у структурі окремих криміналістичних методик та дозволяють констатувати, що вони завжди залишатимуться однією з найактуальніших тематик дослідження у теорії вітчизняної криміналістики.

Формулювання цілей. Метою статті є здійснення криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень, пов'язаних з рейдерством, визначення елементів криміналістичної характеристики протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації.

Виклад основного матеріалу. Рейдерство спрямоване на протиправне поглинання та захоплення суб'єктів господарювання, заволодіння майном підприємств, установ, організацій у тому числі частками, акціями, паями їх засновників, учасників, акціонерів, членів тощо. За результатами аналізу чинного кримінального законодавства слід констатувати, що наразі законодавцем криміналізована достатньо вагомa кількість протиправних діянь, кінцевою метою вчинення яких

е поглинання та захоплення підприємств, сільськогосподарських земель та іншого майна. Унаслідок відсутності окремої статті, яка б криміналізувала всі дії, пов'язані з рейдерством, науковцями виділяються цілі групи кримінальних правопорушень, що можуть бути віднесені до цієї категорії.

Визначаючись з конкретними складами кримінальних правопорушень, ми виходимо з результатів, отриманих на підставі аналізу слідчої та судової практики. На нашу думку, до кримінальних правопорушень, пов'язаних з рейдерством, належать: 1) самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво (ст. 197-1 Кримінального кодексу (далі – КК) України); 2) підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб-підприємців (ст. 205-1 КК України); 3) протидію законній господарській діяльності (ст. 206 КК України); 4) протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації (ст. 206-2 КК України); 5) доведення до банкрутства (ст. 219 КК України); 6) незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України).

Водночас слід зауважити, що іноді дії рейдерів, які спрямовані на підготовку до вчинення рейдерських атак, правоохоронні органи також кваліфікують за ст. 356 КК України, якою криміналізоване «Самоправство», ст. 357 КК України, якою передбачено кримінальну відповідальність за викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження», а також за ст. 358 КК України «Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів». Щодо останніх, то ми не вважаємо доцільним їх віднесення до групи кримінальних правопорушень, пов'язаних з рейдерством, адже за родовим об'єктом вони належать до іншої групи кримінально-караних діянь, тобто не посягають на суспільні відносини у сфері господарської діяльності.

Кримінальні правопорушення, що віднесені нами до групи тих, що пов'язані з рейдерством, є досить різноманітними. Вони відрізняються за кримінально-правовими характеристиками, зокрема об'єктивною стороною складу цих кримінальних правопорушень, а також за криміналістичними характеристиками, тобто обстановкою, способом, знаряддями і засобами вчинення тощо.

Зважаючи на суттєві відмінності виокремлених кримінальних правопорушень, вважаємо доцільним здійснити криміналістичну класифікацію останніх. Криміналістична класифікація матиме та повинна враховуватися під час побудови родових, групових та інших видів криміналістичних методик, адже це є фундаментальним принципом їх побудови, а отже, і їх суттєвих елементів.

У якості основної класифікаційної підстави кримінальних правопорушень, пов'язаних з рейдерством, вважаємо доцільним обрати таку як предмет посягання. Причому у цьому випадку під предметом посягання не слід розуміти елемент об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, адже це поняття має власне визначення у теорії вітчизняної криміналістики, тому що є окремим елементом криміналістичної характеристики.

Серед наданих у криміналістичній літературі дефініцій поняття предмет посягання, нам імпонує визначення, надане О. М. Калужною, яка вказує, що предмет посягання – це будь-які фізичні об'єкти (речі), задіяні злочинцем у механізмі злочинної діяльності і механізмі слідоутворення, з приводу яких ця діяльність ведеться (у процесі якої вони обертаються у свою власність, володіння чи користування, знищуються, створюються, перетворюються, використовуються іншим чином) і внаслідок взаємодії яких з іншими елементами механізму злочину залишаються ідеальні й матеріальні сліди [16, с. 148].

Таким чином, за такою класифікаційною підставою як предмет посягання, кримінальні правопорушення, пов'язані з рейдерством, ми поділяємо на дві групи, серед яких: 1) кримінальні правопорушення, пов'язані з протиправним захопленням сільськогосподарських земель, до яких належить самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво; протиправне заволодіння паями засновників, учасників, акціонерів, членів підприємства, установи, організації з використанням підроблених або викрадених документів, печаток, штампів підприємства, установи, організації (ст. 206-2 КК України); 2) кримінальні правопорушення, пов'язані з протиправним поглинанням і захопленням підприємств, серед яких: підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб-підприємців; протидія законній господарській діяльності; протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації (за винятком земель); доведення до банкрутства; незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю.

На підставі проведеного аналізу слідчої та судової практики можемо констатувати, що типовим для рейдерів є вчинення дій, які охоплюються складом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 206-2 КК України. Цей злочин відрізняється від інших за багатьма ознаками. Наприклад, його суттєвою відмінністю від діяння, криміналізованого ст. 197-1 КК України, є те, що через його вчинення відбувається не просто фізичне захоплення або зайняття земельної ділянки, а незаконна зміна власника. Саме тому для реалізації злочинного умислу, спрямованого на протиправне заволодіння паями, винними особами використовуються різноманітні засоби, зокрема такі як підроблені або викрадені документи, печатки, штампи підприємства, установи, організації тощо. На відміну від ст. 190 КК України, у випадку вчинення досліджуваного нами злочину відбувається незаконна зміна власника всупереч його волі, причому виключається його добровільна передача шляхом обману або зловживання довірою. Реалізація злочинного умислу, передбаченого ст. 206-2 КК України досягається за рахунок укладення неправомірних правочинів, фіктивних договорів тощо.

Від самоправства (ст. 356 КК України) протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації відрізняє сфера суспільних відносин, на які посягає винна особа. Так учиняючи досліджуваний нами злочин, винна особа посягає на суспільні відносини у сфері господарської діяльності. Тобто у сфері реалізації суб'єктами господарювання права володіння своїм майном для прова-

дження діяльності, яка була метою їх створення, а також у сфері реалізації їх учасниками своїх прав, пов'язаних із участю у зазначених суб'єктах господарювання в межах частки у статутному капіталі тощо [11, с. 185].

Ураховуючи кримінально-правову та кримінологічну характеристики досліджуваного нами злочину, а також проведений аналіз слідчої та судової практики вважаємо, що основними елементами криміналістичної характеристики протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації є обстановка вчинення злочину, спосіб і засоби його вчинення, сліди, особа злочинця. Саме завдяки встановленню деяких з них за кореляційними зв'язками можна встановити й інші суттєві елементи криміналістичної характеристики досліджуваного нами злочину, а отже, і забезпечити ефективне розслідування вчиненого кримінального правопорушення.

Обстановку вчинення протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації слід розглядати як складне й системне утворення, що включає в себе місце, час, сукупність соціально-економічних умов, що існують на момент підготовки, безпосереднього вчинення та приховування досліджуваного нами злочину. На підставі аналізу матеріалів кримінальних проваджень, можемо зауважити, що протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації найчастіше вчиняється у період часу з 09.00 до 16.00 з понеділка по п'ятницю, у містах, як правило, населення яких становить понад 200 000 осіб, без прив'язки до сезонних коливань пор року. Час учинення протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації слід пов'язувати з моментом початку дій, спрямованих на викрадення або підроблення документів, печаток, штампів або підшукування осіб, які будуть залучення до здійснення таких протиправних дій, а також з моментом укладення неправомірних (фіктивних) правочинів, здійснення певних фінансових операцій, дій щодо перереєстрації майна, часток, акцій, паїв, їх засновників, учасників, акціонерів, членів, тощо.

Місцем протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації є місцезнаходження суб'єктів господарювання (найчастіше офісні – нежитлові приміщення), а також приміщення страхових компаній, адвокатських чи нотаріальних фірм, адміністративні будівлі органів державної влади, рідше приміщення готелів, ресторанів тощо.

Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації здійснюється у сфері господарської діяльності, зокрема у високорентабельних галузях економіки, як правило, це ринки сільськогосподарської продукції, паливно-енергетичний комплекс, ринок нерухомості, сфера підакцизних товарів та ін.

Спосіб учинення досліджуваного злочину є повноструктурним і включає в себе готування, безпосереднє вчинення та приховування. Готування передбачає вчинення дій, що полягають у підшуванні співучасників, підробленні або викраденні документів, печаток, штампів підприємства, установи, організації. Безпосередній спосіб учинення досліджуваного нами злочину полягає у вчиненні правочинів, найчастіше купівлі-продажу, спрямованих на заволодіння майном підприємств, установ, організацій, частками, акціями, паями їх засновників, учасників, акціонерів, членів та ін., із використанням визначених законом засобів, а

саме: підроблених або викрадених документів, печаток, штампів підприємств, установ, організацій тощо. Також досить часто злочинці вдаються до підробок статутних документів або протоколів загальних зборів учасників приватного підприємства, задля наділення третіх осіб повноваженнями щодо розпорядження статутним капіталом або іншими активами, унаслідок чого і відбувається протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації. До дій, які вчиняються задля приховування належать ті, що спрямовані на знищення використаних підроблених і викрадених засобів учинення злочину, а також інші дії, спрямовані на знищення слідів злочинних дій тощо.

Засобами вчинення протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації, як ми вже вказували, є підроблені або викрадені документи, печатки, штампи підприємства, установи, організації тощо.

Сліди протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації відображаються у різноманітних документах (письмових, електронних). Їм притаманні сліди матеріальної або інтелектуальної підробки. На документах, які використовувались як засоби вчинення досліджуваного нами злочину також можуть залишатися зразки почерку особи, які в подальшому підлягатимуть експертному дослідженню під час проведення почеркознавчої експертизи. Місцями збереження матеріальних слідів можуть бути приміщення державних і приватних нотаріальних контор, службові приміщення державних реєстраторів (які знаходяться в адміністративних будівлях органів місцевого самоврядування або Центрів надання адміністративних послуг тощо), приміщення бюро технічної інвентаризації, архівні установи та ін.

Також для досліджуваних нами кримінальних правопорушень окрім матеріальних слідів, характерною є наявність ідеальних слідів, зокрема слідів-відображень у свідомості свідків і підозрюваних (безпосередніх виконавців, пособників, організаторів протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації).

Щодо дослідження характеристики особи злочинця, то слід зауважити, що відповідно до чинного законодавства, підлягає кримінальній відповідальності за вчинення протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку, окрім випадків, коли цей злочин вчиняється службовою особою з використанням службового становища. У такому випадку суб'єкт – спеціальний. Як правило, для особи злочинця досліджуваного нами кримінального правопорушення характерні такі ознаки як приналежність до громадянства України, чоловіча стать, вік від 27 до 46 років, наявність вищої освіти, рідше середньої, відсутність судимостей, перебування у шлюбі та наявність на утриманні неповнолітніх (малолітніх) дітей, а також офіційне працевлаштування, як правило, на цьому ж або іншому приватному підприємстві.

Висновки. Кримінальні правопорушення, пов'язані з рейдерством є досить поширеними у загальній сукупності облікованих кримінальних правопорушень. Їхня суспільне небезпека полягає в настанні таких матеріальних наслідків, як завдана їх засновникам, учасникам, акціонерам, членам, як правило, матеріальна

шкода у великих розмірах. Водночас, через їх учинення підвищується вірогідність настання й інших негативних наслідків у соціально-економічній сфері життєдіяльності суспільства.

Задля реалізації завдань криміналістики вбачаємо доцільним наголосити, про необхідність актуалізації в наукових пошуках таких ідей як формування криміналістичних методик кримінальних правопорушень, пов'язаних з рейдерством, перегляд існуючих науково обґрунтованих рекомендацій та вдосконалення їх, з урахуванням існуючих проблем у правозастосовній практиці судових і правоохоронних органів тощо. Пріоритетним напрямом наукових пошуків у випадку побудови групових криміналістичних методик розслідування досліджуваних злочинів першочергово мають стати питання як їх криміналістична класифікація та елементи їх криміналістичних характеристик.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з рейдерством, можуть бути класифіковані за різними підставами. За основу у статті обрано таку підставу, як предмет посягання, та класифіковано їх на дві групи, серед яких: 1) кримінальні правопорушення, пов'язані з протиправним захопленням сільськогосподарських земель, а саме: самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво; протиправне заволодіння паями засновників, учасників, акціонерів, членів підприємства, установи, організації з використанням підроблених або викрадених документів, печаток, штампів підприємства, установи, організації (ст. 206-2 КК України); 2) кримінальні правопорушення, пов'язані з протиправним поглинанням і захопленням підприємств, до яких належать: підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб-підприємців; протидія законній господарській діяльності; протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації (за винятком земель); доведення до банкрутства; незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю.

На підставі проведеного аналізу слідчої та судової практики встановлено, що типовим для рейдерів є протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації. Основними елементами криміналістичної характеристики останнього є: обстановка вчинення злочину, спосіб і засоби його вчинення, сліди, особа злочинця.

Викладені в статті тези висвітлюють авторське бачення досліджуваної проблематики та потребують подальших ґрунтовних досліджень, адже в реаліях сьогодні порушена проблематика є вельми актуальною.

Використані джерела:

1. Кікінчук В. В., Гусева В. О. Особливості розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних протиправним поглинанням та захопленням підприємств, сільськогосподарських земель, порушенням прав їх законних власників (рейдерство): науково-методичні рекомендації / Харків: ХНУВС. 2020. 58 с. URL : <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9813>.

2. Коломійчук В. О. Аналіз проблеми поширення рейдерства в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*, 2022. № 1. С. 186-192. DOI : <https://doi.org/10.32782/392263>.

3. Слободяник І. Земельне рейдерство: що робити фермерам і державі. *Економічна правда*, 2022. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/02/1/681948/>. (дата звернення: 01.08.2022).

4. Лисенко С. Рейдерські атаки: що потрібно знати? *Вища школа адвокатури НААУ*. 2021. URL : <https://www.hsa.org.ua/blog/rejderski-ataky-shho-potribno-znaty/#:~:text=%D0%A9%D0%BE%D0%80%D0%BE%D0%BA%D1%83%20%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D1%80%D0%B5%D0%B9%D0%B4%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D1%85%20%D0%B0%D1%82%D0%B0%D0%BA%20%D1%83,%D1%86%D1%8F%20%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%B7%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B7%D0%B1%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B3%D0%B0%D1%94%D1%82%D1%8C%D1%81%D1%8F>. (дата звернення: 01.08.2022).

5. Лебеза Ю. Особливості кримінальної відповідальності за рейдерство. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Юридичні науки*, 2022. № 1 (61). С. 42-49. URL : <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2022.1.7>.

6. Кузьменко Т. Сутність та класифікація механізмів публічного управління протидією рейдерству. *Науковий вісник: Державне управління*, 2022. № 1(11). С. 61-73. URL : [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1\(11\)-61-73](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1(11)-61-73).

7. Рибальченко Л. В., Торопов А. О. Сучасний стан рейдерства в Україні. *Current issues, achievements and prospects of Science and education: матер. Дванадцятій міжнар. наук. конф. (Афіни, 03-05 травня 2021 р.)*. Греція, Афіни. 2021. С. 56-58.

8. Драгоненко А. О., Манжула А. А. Рейдерство в Україні: сутність та соціальна обумовленість. *Наукові записки. Серія: Право*. 2021. № 11. С. 120-124. DOI : <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2021-11-120-124>.

9. Грищенко Н. М. Кримінальна відповідальність за протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Дніпро, 2019. 216 с.

10. Титаренко С. С. Кримінальна відповідальність за протиправне захоплення суб'єктів господарювання: 12.00.08. Запоріжжя, 2018. 262 с.

11. Федулова І. М. Кримінальна відповідальність за протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2019. 216 с.

12. Чернявський С. С. Криміналістична характеристика злочинів: порівняльний аналіз наукових концепцій. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ*, 2010. № 1. С. 137-146.

13. Гусева В. О. Теоретичні основи методики розслідування злочинів проти авторитету органів державної влади у сфері правоохоронної діяльності: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2021. 538 с.

14. Шепітько В. Ю. Криміналістика: курс лекцій. Харків : Одісей, 2003. 352 с.

15. Салтєвський М. В. Криміналістика (у сучасному вигляді): підручник. Київ : Кондор, 2005. 588 с.

16. Калужна О. М. Поняття предмета посягання як елемента криміналістичної характеристики фальшивомонетництва. *Актуальні проблеми криміналістики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 25-26 вересня 2003 р.)* Харків : Гриф, 2003. С. 146-149.

References:

1. Kikinichuk, V. V., Husieva, V. O. (2020) Osoblyvosti rozsliduvannya kryminalnykh pravoporushen, pov'iazanykh protypravnym pohlynniam ta zakhoplenniam pidpriemstv, silskohospodarskykh zemel, porushenniam prav yikh zakonnykh vlasnykiv (reiderstvo): naukovykh metodichnykh rekomendatsii. N. p. URL : <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9813>. [in Ukrainian].
2. Kolomiichuk, V. (2022) Analiz problemy poshyrennia reiderstva v Ukraini. *Aktualni problemy vitchyznanoi yurysprudentsii – Actual problems of native jurisprudence*, 1, 186-192. DOI : <https://doi.org/10.32782/392263>. [in Ukrainian].
3. Slobodianyuk, I. (2022) Zemelne reiderstvo: shcho robyty fermeram i derzhavi. N. d. N. p. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/02/1/681948/>. [in Ukrainian].
4. Lysenko, S. (2021) Reiderski ataky: shcho potribno znaty? N. p. URL : <https://www.hsa.org.ua/blog/reiderski-ataky-shho-potribno-znaty/#:~:text=%D0%A9%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83%20%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D1%80%D0%B5%D0%B9%D0%B4%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D1%85%20%D0%B0%D1%82%D0%B0%D0%BA%20%D1%83,%D1%86%D1%8F%20%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%B7%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B7%D0%B1%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B3%D0%B0%D1%94%D1%82%D1%8C%D1%81%D1%8F>. [in Ukrainian].
5. Legeza, Yu. (2022) Osoblyvosti kryminalnoi vidpovidalnosti za reiderstvo. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi Akademii upravlinnia personalom. Yurydychni nauky – Scientific works of the Interregional Academy of Personnel Management. Legal sciences*, 1 (61), 42-49. DOI : <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2022.1.7>. [in Ukrainian].
6. Kuzmenko, T. (2022) Sutnist ta klasyfikatsiia mekhanizmiv publichnogo upravlinnia protydiieiu reiderstvu. *Naukovij visnyk: Derzhavne upravlinnyia – Scientific Herald: Public Administration*, 1 (11), 61–73. DOI : [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1\(11\)-61-73](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1(11)-61-73). [in Ukrainian].
7. Rybalchenko, L. V., Toropov, A. O. (2021) Suchasnyi stan reiderstva v Ukraini. *Current issues, achievements and prospects of Science and education: The XII International Science Conference (Athens, May 03-05, 2021)*, Greece: Athens, 56-58. [in Ukrainian].
8. Drahonenko, A. O., Manzhula, A. A. (2021) Reiderstvo v Ukraini: sutnist ta sotsialna obumovlenist. *Naukovi zapysky. Seriya: Pravo – Scientific notes. Series: Law*, 11, 120-124. DOI : <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2021-11-120-124>. [in Ukrainian].
9. Hryshchenko, N. M. (2019) Kryminalna vidpovidalnist za protypravne zavolodinnia mainom pidpriemstva, ustanovy, orhanizatsii. *Candidate's thesis*. Kharkiv. [in Ukrainian].
10. Tytarenko, S. S. (2018) Kryminalna vidpovidalnist za protypravne zakhopлення sub'iektiv hospodariuvannya. *Candidate's thesis*. Zaporizhzhia. [in Ukrainian].
11. Fedulova, I. M. (2019) Kryminalna vidpovidalnist za protypravne zavolodinnia mainom pidpriemstva, ustanovy, orhanizatsii. *Candidate's thesis*. Lviv. [in Ukrainian].
12. Cherniavskiy, S. S. (2010) Kryminalistychna kharakterystyka zlochyniv: porivnialnyi analiz naukovykh kontseptsii. *Naukovyi visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav – Scientific Bulletin of Kyiv National University of Internal Affairs*, 1, 137-146. [in Ukrainian].
13. Husieva, V. O. (2021) Teoretychni osnovy metodykky rozsliduvannya zlochyniv proty avtorytetu orhaniv derzhavnoi vlady u sferi pravookhoronnoi diialnosti. *Doctjr's thesis*. Kharkiv. [in Ukrainian].
14. Shepitzko, V. Yu. (2003) Kryminalistyka: kurs lektzii. Kharkiv. [in Ukrainian].

15. Saltevskiy, M. V. (2005) Kryminalistyka (u suchasnomu vyhladi): pidruchnyk. Kyiv. [in Ukrainian].

16. Kaluzhna, O. M. (2003) Poniattia predmeta posiahannia yak elementa kryminalistychnoi kharakterystyky falshyvo monetnytstva. *Aktualni problemy kryminalistyky: materialy mizhnar. naukovo-praktychnoi konferentsii (Kharkiv, September, 25-26, 2003)* - Actual problems of criminology: materials of the international scientific and practical conference (Kharkiv, September, 25-26, 2003) Kharkiv : Hryf, 146-149. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.08.2022

Husieva V., Doctor of Science of Law, Professor, Professor of the Department of Criminalistics, Forensic Science and Pre-medical care of Kharkov National University of Internal Affairs (Vinnytsia, Ukraine)

CRIMINAL CLASSIFICATION OF CRIMINAL OFFENSES RELATED TO RAIDING, ELEMENTS OF THEIR CRIMINAL CHARACTERISTICS

The article substantiates the thesis that the problems of raiding remain relevant, despite the political situation, because they are characterized by a high level of public danger. The author determined that the consequences of the illegal takeover and capture of enterprises, agricultural land, and violation of the rights of their founders, participants, shareholders, and members might be the absence of promising proposals for cooperation with foreign partners to build mutually beneficial economic relations. Raiding leads not only to a decrease in the authority of Ukrainian enterprises, institutions, and organizations as participants in international economic relations, but also has negative manifestations in the economic and social sphere of society's life.

Based on the analysis of empirical data and provisions of current criminal legislation, the author singled out a group of criminal offenses related to raiding. It is emphasized that the construction of group forensic methods should be preceded by the implementation of a forensic classification of the investigated criminal offenses, as well as elements of their forensic characteristics. Based on such a classification basis as the object of encroachment, the author carried out a forensic classification of criminal offenses related to raiding.

According to the results of the analysis of the investigative and judicial practice of investigating criminal offenses, the responsibility for which is provided by Art. 206-2 of the Criminal Code of Ukraine, the author singled out the typical elements of the forensic characteristics of this type of crime and gave them a description. In particular, it is determined that the elements of the characteristics of illegal absorption or seizure of property of enterprises, institutions, organizations are the circumstances of the crime, the method and means of its commission, traces, and the identity of the criminal. It is emphasized that the problem under consideration is still under-researched, and therefore requires further scientific research, taking into account the needs of law enforcement and judicial bodies.

Keywords: raiding, forensic classification, forensic characteristics, illegal possession, property, private enterprise.